

Національний університет «Одеська юридична академія»

Робоча група з питань розвитку кримінального права
Комісії по правовій реформі при Президентові України

Робоча група з питань кримінального та кримінального процесуального права
Науково-консультативної ради при Голові Верховної ради України

Південний регіональний центр Національної академії правових наук України
Кафедра кримінального права НУ «ОЮА»

Одеський місцевий осередок ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»

Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,

*присвяченої 25-річчю утворення
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

**м. Одеса
9 грудня 2022 р.**

«Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса, 9 грудня 2022 року. Укладачі: Є.Л. Стрельцов, В.П. Кедик. Відп. редактор Є.Л. Стрельцов. Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 09.12.2022. – 214 с.

У збірнику представлені тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану», присвяченій 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія», яка відбулась 9 грудня 2022 року на базі Південного регіонального центру Національної академії правових наук України та кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія». Збірник розрахований на науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів, магістрантів та студентів, практичних працівників, всіх, кого цікавлять сучасні проблеми кримінального права.

Відповідальний за випуск:
д.ю.н., професор Є.Л. Стрельцов

Тези друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори.

<i>Агапова К.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АГРЕСІЇ ТА АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІЖНИХ УГРУПОВАНЬ.....	97
<i>Малишева М.В.</i> ЗАВДАННЯ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В УМОВАХ ПРОТИДІЇ ОКРЕМИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЯКІ ВЧИНЯЄ ДЕРЖАВА-АГРЕСОР НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	99
<i>Мальцев М.В.</i> ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ НА ВИРОБНИЦТВІ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ.....	102
<i>Морозюк Н.С.</i> ЗАПОБІГАННЯ ВІЙСЬКОВИМ НАСИЛЬНИЦЬКИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО ТА ВОЄННОГО СТАНУ.....	105
<i>Нековаль Є.І.</i> ПОНЯТТЯ ПІДКУПУ В СКЛАДІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 160 КК УКРАЇНИ.....	108
<i>Поліщук Я.Р.</i> ГАЗЛАЙТІНГ ЯК РІЗНОВИД ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА.....	111
<i>Радковська І.С.</i> ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	114
<i>Сікан О.М.</i> ГЕНОЦИД, ВИКРАДЕННЯ ЧИ ДЕПОРТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ АГРЕСОРОМ: ОКРЕМІ РОЗДУМИ.....	118
<i>Таратинов Ю. М.</i> ДЕЯКІ ПРОЯВИ «БІЛОКОМІРЦЕВОЇ» ЗЛОЧИННОСТІ.....	121
<i>Яковенко А.В.</i> ДО ПРОБЛЕМИ ОДНОМАНІТНОСТІ («ОДНАКОВОСТІ») У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....	124
<i>Бобруль І.В.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА МАРОДЕРСТВО ТА ІНШІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	126
<i>Боднар В.М.</i> ДЕРЖАВНА ЗРАДА ЧИ КОЛАБОРАЦІОНІЗМ?	128
<i>Бойміструк Т.П.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	131
<i>Боровик Ю.О.</i> КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	135

Поліщук Я.Р.
аспірантка кафедри кримінального
права Національного університету
«Одеська юридична академія»

науковий керівник
доктор юрид. наук, доктор
теології, професор,
член-кореспондент Національної
академії правових наук України
Стрельцов Є.Л.

ГАЗЛАЙТІНГ ЯК РІЗНОВИД ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА

Насильство в сім'ї – досить глобальна проблема, для якої немає жодних кордонів. Різні види насильства є досить поширеними в усьому світі незалежно від віку і національності. Домашнє насильство не має освітніх, расових або етнічних кордонів. Воно може відбуватися в сім'ях усіх верств суспільства. Уявлення про те, що насильство є тільки в соціально неблагополучних сім'ях, сучасні дослідники вважають необґрунтованим міфом суспільної свідомості.

Домашнє насильство – це систематично повторювані акти фізичного, психологічного, сексуального, економічного впливу на близьких людей, які вчиняють проти їх волі з метою отримання влади і контролю над ними. Розрізняють такі види домашнього насильства: фізичне, сексуальне, економічне, але одним із найпоширеніших є саме психологічне насильство [1].

На сьогодні проблема психологічного насильства надзвичайно актуальна. Людина, яка піддається такому впливу, як правило, сприймає це як належне, можливо абсолютно не помічаючи нічого не звичного, однак, в кінці кінців, такий вплив призводить до непередбачуваних і негативних наслідків [2].

Газлайтінг є одним із найпоширеніших видів психологічного насильства. Він передбачає, що маніпулятор абсолютно заперечує факти, що відбулися насправді, змушуючи жертву засумніватися у власних спогадах щодо певної події, і таким чином, «перекладає» вину на неї. Газлайтер постійно знецінює вчинки, слова, переживання та успіхи іншої людини. Як наслідок, у жертви змінюється відчуття реальності, вона відчуває себе безпорадною і невпевненою [4]. Людина все частіше замислюється про свою емоційну стабільність та адекватність, тоді як газлайтер отримує практично повний контроль у даних відносинах. Але варто зауважити, що не завжди такі маніпуляції є навмисними, інколи особа навіть не задумується про таку свою поведінку, це просто звичний її тип спілкування.

Термін «газлайтінг» почали використовувати ще у першій половині двадцятого століття. Вперше це слово було вжито в американському фільмі «Газове світло» Джорджа Кьюкора. За сюжетом, чоловік маніпулює свідомістю дружини, змушуючи спочатку її повірити в те, що в неї немає таланту до співу, і в результаті чого йому вдається вмовити її повернутися до рідного міста. А потім починає підлаштовувати дивні події, переконуючи дівчину, що навколо не відбувається нічого незвичайного. Як з'ясовується, все це герой робить для того, щоб оволодіти спадщиною дружини. Зрештою, фільм має гарний кінець і маніпулятора було викрито, проте в реальному житті досить складно виявити такий вплив. Для цього потрібно насамперед уважно прислухатися до власних відчуттів та знати найголовніші «симптоми», які можуть сигналізувати про те, що ви вступили у стосунки з маніпулятором.

Необхідно виділити такі найголовніші ознаки газлайтінгу, відчувши які, особа має задуматися про подальше спілкування з тією чи іншою людиною:

- особа відчуває тривогу та невпевненість у собі;

- особу постійно переслідує думка, що вона робить все неправильно;
- особа часто вибачається перед усіма навіть без причини;
- особа не отримує задоволення від улюблених занять;
- особа почала дуже важко приймати рішення, інколи навіть у звичних, повсякденних питаннях;
- особа боїться висловити свою думку чи почуття, так як боїться таким чином образити почуття іншого;
- особа звинувачує себе у зайвій чутливості, тому намагається придушувати ці почуття у собі;
- особа постійно звинувачує себе, якщо щось іде не так як планувалося, навіть тоді, коли це абсолютно не залежало від неї;
- особа відсуває свої бажання на другий план, або взагалі жертвує ним на користь іншого, вважаючи їх не такими вже і важливими;
- особу постійно переслідує думка, що раніше все було краще і вона була більш життєрадісною.

Як правило, психологічне насильство відбувається поступово та в досить не помітній формі. Особа, яку «газлайтять», долає три стадії, однак вони не завжди послідовні та інколи одна з них може і зовсім бути відсутньою [3].

Першою стадією зазвичай є заперечення. На даному етапі з'являються перші риси газлайтінгу, однак вони ще зовсім не помітні, тому особа не надає цьому великого значення. Наприклад, знайомий може сказати щось образливе або заперечувати чи применшувати певні ваші заслуги чи успіхи. Ви все ще залишаєтесь при своїй думці, але зерно сумнівів вже посіяно.

Наступною стадією є захист. Людина починає сумніватися у собі та своєму сприйнятті дійсності. Вона все частіше отримує критику з боку маніпулятора і відчувається в певній мірі виснаженою, але все ще продовжує захищатися. Ви відчайдушно сперечаєтесь з газлайтером і весь час шукаєте докази, які допоможуть переконати його у вашій правоті та домогтися його схвалення. Ви все ще не розумієте, що це зробити нереально і кожен ваш аргумент використовується проти вас.

Останньою стадією є депресія. У жертви вже не залишається сил для боротьби та суперечок – вона втрачає нормальне сприйняття реальності, своє «я». Людина вірить словам газлайтера і погоджується з усіма звинуваченнями, щоб отримати його прихильність. Особа відчувається безпорадною та в певній мірі розбитою. На третій стадії може розвинутиися клінічна депресія та тривожні розлади. І це означає «перемогу» маніпулятора.

Отже, газлайтінг, як і будь-яка інша форма психологічного насильства, є надзвичайно небезпечним, адже він руйнує людину зсередини, а тому загрозу краще попередити, ніж мати справу з її наслідками.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми сімейного насильства : монографія / Перцева Т.О., Огоренко В.В., Кожина Г.М., Зеленська К.О., Носов С.Г., Терьошина І.Ф., Гненна О.М., Мамчур О.Й., Тимофєєв Р.М., Шорніков А.В.; за заг. ред. проф. Т.О.Перцевої та проф. В.В. Огоренко. Дніпро, 2021. 188 с.
2. Газлайтінг, мобінг, сталкінг: у чому різниця між видами психологічного насильства і як його розпізнати: електронний ресурс. URL: <https://www.depo.ua/ukr/life/gazlayting-mobing-stalking-u-chomu-riznitsya-mizh-vidami-psikhologichnogo-nasilstva-i-yak-ikh-rozpiznati-202201061406885>.
3. Меллібруда Є. Обличчя насильства. Матеріали з проблеми переживання насильства. Київ: Основи, 2000. 95 с.

4. Johnson M. Z. 3 Ways to keep yourself safe when you are not ready to leave your abusive partner: электронный ресурс. URL: <https://everydayfeminism.com/2015/04/safety-with-abusivepartner>.